

ni Szeged vonzáskörzetében, melyre sem okleveles, sem régészeti adatunk korábban nem volt.

LŐRINCZY GÁBOR – BENDE LÍVIA

357. Szeged, Horváth Mihály utca 8.

(Csongrád megye) Kk

2004. március 18. és május 7. között régészeti próba-feltárást végeztünk a telken, 150 m² területen. Megtá-
láltuk az 1879. évi nagy árvíz (tehát a feltöltés) előtti
járószintet, ami 2,75–3,10 m mélységben mutatkozott;
3,2–3,3 m mélységtől kezdődően kizárólag középkori
leleteket gyűjtöttünk; 3,5–3,8 m-en öt késő középkori
gödört tártunk fel. A gödrök eltérő nagyságúak, mély-
ségűek.

A leletanyag döntő többségében kerámiából (14–16.
sz.) áll. Találtunk továbbá állatcsontokat, fém-, üveg-,
csonttárgyakat, faragott köveket. Gyűjtöttünk kagyló- és
csigavázakat, salakot, faszenet.

A leletanyagot a Móra Ferenc Múzeumban helyez-
tük el.

NAGY DÁNIEL

358. Szeged-Kiskundorozsma, Hosszú-hát

(Csongrád megye) B, Sza, H, Á

2004. július 2. és október 31. között végeztük a Szeged
III. homokbánya területén nyilvántartott régészeti le-
lőhely (26/59, M5 45. sz.) lehatárolását régészeti
felügyelet keretében, majd a lelőhely megelőző feltá-
rását. 2004-ben 824 objektumot tártunk fel, 56 800 m²-
nyi területen. Így az 1999-ben folytatott ásatás²³ ada-
taival együtt összesen 72 800 m²-en 932 objektumot
tártunk fel, a lelőhelynek a bánya területére eső része
teljesen feltártnak tekinthető. A lelőhelyen négy, egy-
mástól távol eső kora bronzkori sír, szórványos kora
bronzkori telepjelenségek, egy ugyancsak kora bronz-
kori paliszád több mint 500 méter hosszan követhető
gödörsora, szarmata kori körárkos-halmos temető 48
sírral és településrészlet, egy 13 sírből álló honfoglalás
kori temető, illetve Árpád-kori településrészlet ke-
rült elő.

BENDE LÍVIA – LŐRINCZY GÁBOR

359. Szeged-Kiskundorozsma, Kettőshatár I.

(Csongrád megye) LT, Sza, A, Á

2004. április 26. és június 30. között megelőző feltárást
végeztünk az M43 autópálya 1+500 és 1+850 km-szel-
vénye, illetve a 1+850–2+000 km között.

A nyomvonal előzetes terepbejárása alapján az utób-
bi területen egy középkori település maradványait sej-
tettük. A feltárássra kijelölt részek humuszosítása során
kiderült, hogy a feltételezett régészeti lelőhelynek nincs
nyoma.

A nyomvonal 1+500 és 1+850 km-szelvénye között
egy eddig nem ismert, nagy kiterjedésű lelőhelyet fe-
deztünk fel (26/4; M5 Nr. 63=M43 5. lelőhely). Valószí-
nű, hogy a 26/4 számon nyilvántartott régészeti lelő-
hely²⁴ kiterjedése nagyobb az eddig ismerteknél, és a
szakdolgozatban leírt helytől mintegy 2–300 méterre É
felé túlnyúlik. Emiatt a 26/95 számú lelőhely által érin-
tett M43 autópálya nyomvonalán is észlelhetők a 26/4
lelőhely maradványai, így a jelzett és engedélyezett
nyomvonalszakaszon egyidejűleg történt mindkét lelő-
hely ott található részének feltárása.

A lelőhely Kiskundorozsmától É-ra terül el az úgy-
nevezett Kettőshatár úttól Ny-ra, mintegy 500 méterre.
A lelőhely Ny-i vége a Maty-ér egyik ágának K-i part-
ján, a mederre merőlegesen elhelyezkedő dombháton
húzódik. A lelőhely K-i vége a Kettőshatári úttal párhuz-
amosan elhelyezkedő vizes, mocsaras mederig ér el.

A tervezett nyomvonal mintegy 350 m hosszú, és
90 m széles területen érintette és veszélyeztette a régé-
szeti lelőhelyeket. A feltárt 31 422 m²-en összesen 848
régészeti jelenséget találtunk.

Feltártunk egy *kelta* edényégető kemencét.

A lelőhely középső és Ny-i részén egy Kr. u. 4–5.
századi település részleteit tártuk fel. Köztük hagyomá-
nyos tárolóvermeket, nagyméretű, egymásba ázott gö-
dörkomplexumokat, előtérgödörös kültéri sütő-főző ke-
mencéket, árkokat és épületrészleteket találtunk.

A 4–5. századi település helyén feltártunk egy kb.
300 síros *késő avar kori* temetőrészletet. A síroknak kis
része volt rabolt. Nagy többségükben jó megfigyelése-
ket tettünk a sírépítményekkel és a koporsókkal kap-
csolatban. Majd mindegyik sírban előfordult állatok láb-
hoz helyezése, gyakori volt az edénymelléklet, és több
sírban találtunk tojásmaradványt is. A viseleti és hasz-
nálati eszközök között a leggyakoribb lelet a vaskés és
vascsat volt, illetve a nőknél az orsógomb. A női sírok
többségében találtunk gyöngyöket és bronz, ritkábban
ezüst, vagy még ritkábban arany fülbevalókat. Néhány
női sírban tütartót és fémcsovecskét is találtunk.

A férfisírok egy részében bronz-, vagy ezüstvere-
tekkel díszített övet találtunk. Az övek legidősebb része
lemezes technikával készült, de nagyobb számban ke-

23 BENDE L.–LŐRINCZY G.: Kora bronzkori temető és település a kis-
kundorozsmai Hosszúhát-halmon. – Ein Gräberfeld und eine
Siedlung aus der Frühbronzezeit auf dem Hosszúhát-Hügel in
Kiskundorozsma. MFMÉ – StudArch 8 (2002) 77–107.

BENDE L.–LŐRINCZY G.–TÜRK A.: Honfoglalás kori temetkezés Kis-
kundorozsma-Hosszúhát-halomról. – Eine landnahmezeitliche
Bestattung von Kiskundorozsma-Hosszúhát-Hügel. MFMÉ –
StudArch 8 (2002) 351–402.

24 NAGY E.: Kiskundorozsma régészeti terepbejárás és településtör-
ténete. Egyetemi szakdolgozat 14.

rült elő öntött garnitúra is. Néhány sírban fegyver, íjcsont, fokos is volt a használati tárgyak mellett.

A temető sírjai között néhány esetben szuperpozíciót lehetett megfigyelni. A sírok nagy részét az ott található 5. századi település maradványaiba ásták bele. A temetőt Ny-ról és K-ről egy-egy, kb. 7–9 m széles, tagolt temetőárok határolta le.

Ettől a temetőtől keletre mintegy 120 méterre egy másik avar temetőt is feltártunk. Ebben a temetőben 42 sírt találtunk, és valószínűleg a temetőnek minden sírja beleesett a nyomvonalba.

A sírok mélysége 150 és 300 cm között mozgott. Tájékozásuk Ny–K; nagy többségükben olyan sírkonstrukciót figyeltünk meg, ami arra utal, hogy a koporsót még külön lefedték valamilyen faszerkezettel. A sírok mindegyike koporsós volt. Az összes feltárt sírt kirabolták, a sírgödörben csak az összedobált, hiányos csontvázakat találtunk meg. A csontok között állatcsontokat találtunk, és mindegyik sírban volt korongolt fazék is.

A csontok között nemcsak vastárgyakat, hanem igen gyakran aranyból, ezüstből és bronzból készült ékszereket is találtunk.

A lelőhely K-i felében, a most említett sírokkal részben egy területen feltártunk egy késő avar kori településrészletet is: árkokat, nagyméretű gödröket és 5 külső kemencét. Az objektumokból nagy mennyiségű késő avar korra keltezhető kerámiatöredék került elő, közöttük jelentős mennyiségű kézzel formált kerámia, sütőharang-töredék, és kézzel formált cserépbogrács is.

A lelőhely Ny-i végében, a Maty-ér mentén húzódó területen egy jelentős nagyságú *Árpád-kori* településrészletet tártunk fel: karámokat, árkokat, vermeteket, külső kemencéket és házat is. Az objektumok többsége vagy az 5. századi településsel, vagy pedig az avar temetővel volt szuperpozíciós helyzetben.

A nyomvonal alatt a lelőhelyet teljesen feltártuk.

Munkatársak: Nagy Márta, Lajkó Orsolya, Sós-kúti Kornél, Tóth Zsolt István, Nagy Dániel, Wilhelm Gábor régészek (MFM), Tóth Katalin, B. Nagy Katalin régészek (Tornyai János Múzeum, Hódmezővásárhely), Lukács József, Tompa György, Benedek András, Pópity Dániel régészhallgatók, Szeles Imre, Nagy Norbert, Magyar Emil, Rigó Péter, Kulcsár Kornél, Barta Gábor, Katkó Izabella, Sulyok Bence, Koncz Margit ásatási technikusok.

MÉSZÁROS PATRÍCIA – PALUCH TIBOR – SZALONTAI CSABA

360. Szeged-Kiskundorozsma, Pick ülepítő tározó (Csongrád megye) LT

Az M5 autópálya építési munkáinak régészeti felügyeletét 2004. május 24-én kezdtük meg. 2004. június 15-én Kiskundorozsma térségében, a 158. és 159. km között, a Pick egykori ülepítő tározója mellett új régészeti lelőhely került elő (M5 77). Június 16. és augusztus 10. között elvégeztük a leletmentő feltárást.

A Pick ülepítő tározójának, amely eredetileg egy természetes tó volt, K-i vége melletti magaspártján egy ho-

rizontális, egyrétegű *vaskori (kelta)* telep részletét tártuk fel. A telepet Ny-ról az egykori tó határolja, É-i és D-i széle ismert, K-i irányban azonban még folytatódik az autópálya nyomvonalán kívül is. A feltárt terület nagysága 18 073 m², melyen összesen 479 régészeti objektum került elő. Mivel a természetföldrajzi viszonyok indokolták, kutatóárokokkal az előzetesen kijelölt területtől É-i és déli irányban is tovább folyt a munka, a lelőhely teljes kiterjedésének biztos lehatárolása érdekében. É-i irányban mintegy 150 m hosszan 9 árkot, déli irányban pedig 800 m hosszan 14 árkot húztunk, amelyek leletmentesek voltak.

A régészeti jelenségek között az összesen 8 cölöpszerkezetes, földfelszínre épített nagyméretű, és az 5 félig földbe mélyített ház emelhető ki. Ezenkívül számos gabonatarló és egyéb gödröt, cölöplyukat, körárkot és kutat is feltártunk.²⁵

A kelta településrészlet véleményünk szerint egy oppidum jellegű településformát mutat. A DNy-i oldalon egykor egy természetes tó jelentette a védelmet, Ny és É felől egy 3–5 m széles árok jelezte a település szélét, amelyben – sajnos nem összefüggő részeken – egykori cölöpszerkezetes építmények nyomait figyeltük meg. A gödrökön és a többosztatú vermeken kívül előkerült egy nagyméretű körárok, funkciója egyelőre bizonytalan. Feltártunk továbbá két füstölőt, melyek a korszakból eddig nem voltak adatolva. Ilyen építményeket ma már – hála a nagy felületű feltárásoknak – szép számmal ismerünk az alföldi szarmata telepekről, melyekkel szerkezetükben teljesen megegyezőek kerültek elő a feltárásunkon. Két részből állnak: egy lépcsős lejárattal, agyagba vájt tüzelőgödörből és ehhez egy kürtőn keresztül kapcsolódó füstölő, vagy aszaló részből.

A lelőhelyen feltárt számos ház két fontosabb típusba sorolható. Az egyik átlag 3×3 m, illetve 4×4 m alapterületű, helyenként téglalap alakú, félig földbe mélyített, de felmenő fallal is rendelkező változat. A téglalap alakúak déli hosszanti oldala mentén gyakran széles, jól ledöngölt padkát figyeltünk meg. Bontásuk során több esetben összefüggő paticsos-omladékos rétegek jelentkeztek, melyek valószínűleg a bedőlt oldalfalak maradványai. A házak közepén lévő nagyméretű cölöplyukak arra engednek következtetni, hogy ezekbe volt beleállítva a nyeregtetőt tartó gerenda vagy cölöp. Tüzelőberendezéseik a padlóba mélyített ideiglenes tüzelőgödrök, vagy a házfal síkjából kiugró, agyagba vájt kisebb kemencék voltak.

A félig földbe mélyített házakon kívül felszíni, gerendavázis épületek nyomai is előkerültek. Méretük a másik változathoz képest jelentősnek mondható, többségük alapterülete 8×15–17 m volt. Némelyikük – a cölöplyukak alapján – tornácos lehetett. Hossztengelyük ÉNy–DK volt, bejáratuk kivétel nélkül mindig a DK-i

25 Ásatási dokumentáció: MFM RégAd: 4187-2003.